

En diepe droge graacht geeft toegang tot het eigenlijke fort waarvan rechts de oostelijke van de twee rechte geschutskoepels te zien is. Op de draagchiffel links zijn de koepels nog in volle glorie aanwezig. Foto Peter Hils

Het geheim van het Fort aan den Hoek

Door Peter van der Waal

KOEPSEL HAALT 'VUUR!' Het is 1940 het lawaai in geschutskoepel C van het Fort aan den Hoek van Holland is oorevendovend. Terwijl de ruimte vol staat met kruidruimp wordt de volgende granaat alweer afgevuurd. Waar diverse generaties pantsertor-Artilleristen van het fort vanaf 1885 voor hadden gevoed, is nu werkelijk het einde van de oorlog.

Maar de tijd heeft niet stil gestaan. Het fort en de kanonnen zijn verouderd en de Duitsers houden zich niet aan de 'afspraken', waar men bij oefeningen de 25 kilo zware projectielen al tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers verwoed. Het fort zelf leek na de oorlog ook slachtoffer van de vooruitgang te worden, tot een groep vrijwilligers besloot het zoveel mogelijk in de oude staat terug te brengen.

...de bevolking werd aangeraden de ramen open te zetten...

Volgens de vrijwilligers die de rivierdijden verzorgen moet het fort tot één van de best bewaarde forten van Zuid-Holland. Het feit dat het grotendeels onder de grond ligt, heeft daarvoor bijgedragen. Alleen luchtof's doen daarom recht aan dit goed geheim, want het is niet mogelijk om het fort te zien van de weg. Het is een vorm ervan zichtbaar en ook de naam is erin te herkennen. Wie zich in dit fort moet bewegen dat het momenteel is, was om het te waard te blijven. Na een paar uur doet het 5 kilometer lange gangstelsel te hebben gevoeld, want er zijn zo'n 100 kamers en andere mysterieuze ruimtes bevinden, want de bezoeker zich in een ander tijdperk.

Bijvoorbeeld 6 juni 1922, de dag dat kanonnier Thomas Atkins van het fort naar het fort van Schotse Atlantic, was ingedeeld bij de te Compagnie Korpas Fort Hoek Artillerie. In zijn memoires meldt Atkins dat hij in het fort kamier 100 met acht man moest delven.

Atkins had een technische opleiding genoten. Daarom was hij meteen vertrouwd met de kanonnen - hij benadrukt trouwens in zijn boekje dat je kanons moet zeggen, omdat dit geschut

onder de Marine viel. Hij vermeldt dan ook trots dat hij al snel bij de *geschutsexercities* stak-commandant mocht zijn.

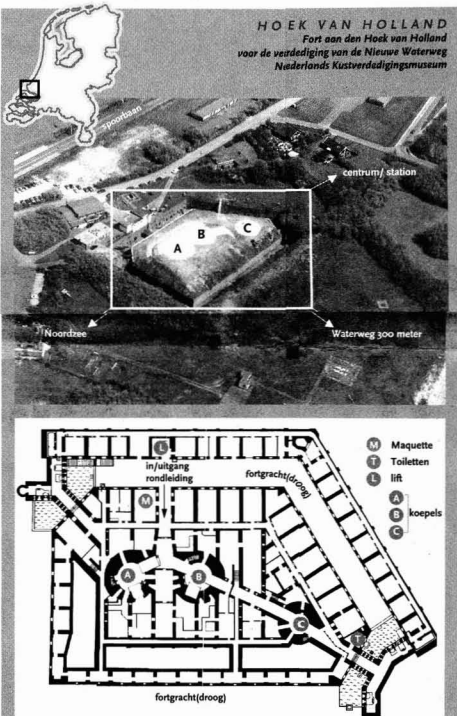
Het zware geschut was tentdierlijk over de drie koepels van het fort verdeeld. De koepels A en B waren beide bewapend met twee 'Kruppsche ringkanonnen' met een kaliber van 24 cm en koepel C met twee van 15 cm. Eén van de koepels heeft de Duitse slooppuurt redelijk overleefd. De rails liggen er nog, de nissen voor de olielampen ook en er zijn nog gedeeltes van het sproeijsysteem zichtbaar waarmee de orders werden doorgegeven.

De letters L en R groot in witte vlakken op de muren geschiedt derd met daarbij nog een pijl die aangeeft wat nu eigenlijk Links en Rechts is, doet het eegte vrenzen van de gemiddelde intelligentie van de toenmalige kanonniers. De gids vertelt hoe het werkelijk zat. Als er genoemd werd met het geschut zat er een officier op het dak die correcties door gaf. Hij deed dat onder andere door aan te geven hoeveel raket het volgende schot naar links of naar rechts moest worden aangepast.

Dat lijkt simpel, maar dat was het niet. Het verblijf in zo'n volle ruimte, de reusachtige dreunen van het kanon en de wolken kruidruimp brachten vaak oriëntatieverlies teweeg bij de kanonniers. Als er dan een oorkom kwam dat er zoveel graven verder naar rechts moest worden gevraagd en men zou naar links zijn gegaan, zou bijvoorbeeld Oudstroom een voltreffer hebben kunnen noteren. De letters L en R en een koperen band met daarop de verdeling die tegen de muur van de koepel zat - die band is helaas ook netprooi aan de Duitsers gevallen - moesten dit soort ongelukken zien te voorkomen.

Zo'n geschutsexercitie moet nogal een spektakel zijn geweest. Hier werd de bevolking van Hoek van Holland gearschuld en aangeraden om de ramen open te zetten. Ook het fort zelf werden alle ramen verwijderd en af de bedden gevoerd. Als al dat glasbreuk in veiligheid was gebracht, kon de show beginnen. Een sleepboot stoomde zo'n kilometer of vijf de zee op. Deze sleepte een schip achter zich aan, bestaande uitsluitend uit de lange doorgezagde boomstammen met een *dunrooy* houten boeg en waarop - nog steeds volgens kanonnier Atkins een visus met een geproven voorzien van een breed oranje of blauw kruis. Om ongelukken te voorkomen sloepen men deze schiet-schijf met een van 350 meter lang. Sons was dat niet lang te houden. Er is wel een paar keer gelukt om zo'n sleepboot afgeschoten.

Wie een tijdje door het fort moest dwalen, realiseert zich al snel dat het niet alleen voor de bewoners een wereld op zich was, maar ook een afgeislote vesting die zichzelf gerimeert uit kon verdedigen. Bijna overal was rekening mee gehouden. De muren van

In het Fort aan den Hoek van Holland is het Nederlands Kustverdedigingsmuseum gevestigd. Dit is een permanente expositie van o.a. geschut, uniformen en foto's met het accent op de Nederlandse en Duitse kustverdediging voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog. Talrijke diorama's geven een goed beeld van het militaire leven in en om het fort. Ook is er veel interessante oorkundemateriaal te vinden. Bijvoorbeeld de Biber, een Duitse eenmannonderzeeër, die tijdens de Tweede Wereldoorlog in de Nieuwe Waterweg is gevonden. Of de Goliath, een miniaturtankje dat de Duitsers op afstand konden laten ontploffen. Er zijn verduidelijde plannen om de gesloopte geschutskoepels in ere te herstellen. Als al

les goed gaat, wordt eind deze maand begonnen met de herbouw. De grote kanonnen komen niet terug, maar de authentieke vrijwilligers die het fort en het museum behoren, zullen er voor zorgen dat de sfeer van destijds ook in de koepels zal herleven. Het fort ligt aan de Stationsweg 82. Deze loopt oerwijd aan de spoorlijn tussen de stations Hoek van Holland Centrum en Strand. Wie met de auto komt volgt in Hoek van Holland de borden Harwich en gaat na de spoorlijn overgestoken te zijn neemt rechtstreeks de Stationsweg op.

Openingstijden:
Ieder te weekend van de maanden mei t/m november:

zaterdags van 13.00 tot 16.00 uur en zondags van 11.00 tot 16.00 uur.
Groepen van minimaal 10 personen zijn het gehele jaar welkom; dit gebeurt uitsluitend op afspraak, buiten de genoemde openingstijden en niet op zondagen. Het grote voordeel van dit arrangement is dat men rondgeleid wordt en dus van deskundig commentaar verzekerd is. Tel. 01747 - 8387/8208/8245.

De 'Herinneringen' van Thomas Atkins zijn voor 3,50 verkrijgbaar in de winkel voor het museum.

baten. De Duitsers maakten in mei 1940 vrij snel korte metten met het Nederlandse leger, dat eigenlijk al niet zo oostwaarts was als het fort zelf. Het enige nut dat het Duitse leger nog in het fort zag, was het te gebruiken als hospitaal en bakkerij voor het garnizoen dat de kust verdedigde. De oven en de bakkamer die de Duitse commandant voor zichzelf liet bouwen, kwamen in de plaats van het verouderde geschut.

Toch heeft het fort in de meidagen van 1940 nog een rol van betekenis gespeeld. Het kabinet De Geer hield hier op 11 mei de laatste ministerraad alvorens naar Engeland te vluchten. Het was trouwens een drukte van belang die dag op de kade van Hoek van Holland. 's Ochttends was Koningin Wilhelmina hier aan boord van een Britse oorlogsbodem gegaan en ook ene dr. Anton Philips uit Eindhoven meldde zich. Hij werd van de kade afgevoerd door een lange geacht voor de Britse oorlogindustrie en mocht ook van de diensten van de Royal Navy gebruik maken.

Philips was met de auto gekomen, maar die kon niet mee. Aan één van de soldaten die zijn bagage aan boord had gebracht, verzocht hij of deze zijn wagen wilde hebben. Dolgelukkig stelde de nieuwe eigenaar zijn, volgens eigen zeggen, Amerikaanse dieseltussen de briketten die bij de haven lagen opgesteld. Dit geluk was echter van korte duur. De volgende dag werd zijn nieuwe aanwinst verwoest door een Duitse vliegtuigbom.

Het mag duidelijk zijn dat het fort tijdens de Tweede Wereldoorlog niet bepaald zijn *finest* moment beleefde. Dat was al jaren daarvoor geweest tijdens de geschutsexercities, toen men nog ongestoord op drieëntwintig schijven kon schieten. Zoals Thomas Atkins het zich herinnert: 'Was een maching geschied als 200's grote knul na een scherp schot zo'n 1,5 m. achteruit vloog (...) en dan weer stuit in batterij op de muur. Het was een schietende opende en de kruidruimp (...) uit het kanonl gat binnen bolde, zodat je dikker soms weinig zag, dan werd de grootste robbent een goed en hardwerkende Kanonnier.'

OVERNACHTINGEN

Twee nieuwe hotelgidsen
Bussis is de nieuwe internationale editie van de gids voor Hotel Formule 1 Nederland met vier hotels verengeworpen. Het weer moet dan een jaar geleden.

Behalve in Frankrijk is de hotelketen nu ook neergestreken in Zuid-Afrika, Australië, België, Duitsland, Spanje, Groot-Brittannië, Hongarije, Zwitserland en Zweden. Voor elk van de beschikbare 2008 kamers heeft voor maximaal drie personen niet meer te worden betaald dan 50 gulden, exclusief ontbijt.

De hotels liggen in de meeste groepen dicht bij de snelwegen. De gids is gratis verkrijgbaar bij elk hotel van de keten.

Nog wereldwijd is de nieuwe gids van de Holiday Inn-ketens. Meer dan 600.000 kamers, werelddeeld over meer dan 2000 hotels, staan in de gids vermeld. In de Verenigde Staten heeft de groep deze zomer al twee geboekteld door 33 nieuwe hotels per maand te openen.

Aanravigen bij Holiday Inn Worldwide in Amsterdam op een gratis nummer: 06-032115.

de kruikmaker waren dat de zee-zijde sleep met deze schiet-schijf met een van 350 meter lang. Sons was dat niet lang te houden. Er is wel een paar keer gelukt om zo'n sleepboot afgeschoten.

Wie een tijdje door het fort moest dwalen, realiseert zich al snel dat het niet alleen voor de bewoners een wereld op zich was, maar ook een afgeislote vesting die zichzelf gerimeert uit kon verdedigen. Bijna overal was rekening mee gehouden. De muren van

ten die de afstandstabellen te zien die er in de vorige eeuw zijn aangebracht. Een soldaat die voor de eerste keer de munitie stond, kon zo precies zien dat bijvoorbeeld de afstand naar de spoorlijn honderd meter was. Het nok voor de postduiven, dat nog steeds intact is, laat zien dat ook voor verbinding met de buitenwereld was georgend. Mocht het beleg lang gaan du-

ren, dan was er aan water en brood geen gebrek. Overal in het fort zijn zogenaamde druipkoppels te vinden waarlangs hemelwater via filters in een reservoir onder het fort terecht kon. Er stamt nu nog steeds zo'n 210.000 liter water in, zo helder dat je via een waterput tot op de bodem van het reservoir kan kijken. De oven die voor de 'kuchien' (brood) zorgde is er ook nog steeds. Het heeft allemaal niet mogen